

รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงของ ชาวพุทธในสหภาพเมียนมา*

A Model of Continuance of the Ways of Buddhists Stable Faith in the Union of Myanmar

¹พระมหานัททกฤต ทีปังกรโร, ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์
และ บรรจบ บรรณรุจิ

¹Phramaha Natthagrit Theepungkaro, Khanthong Wattanapradith
and Banjob Bannarужи

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. Email: wit9195@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา 2) เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 กลุ่ม รวม 30 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

สหภาพเมียนมามีวิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาผ่านความเคร่งครัดในคำสอนของพระพุทธเจ้า เคร่งครัดในธรรมเนียมปฏิบัติและเข้มงวดต่อการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรม เหตุปัจจัยที่ทำให้ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวที่ยังเหนียวแน่นมาจนถึงปัจจุบัน คือ ความเชื่อตามหมวดธรรมศรัทธาในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา

รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา คือ การมีเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน และมีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น มีระบบของหมู่สงฆ์ที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งการทรงจำพระไตรปิฎก

รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคง ผ่านวิถีทางธรรม อันมีเป้าหมายสูงสุดของ คือ พระนิพพาน ผ่านวิถีปฏิบัติจากสถาบันครอบครัว เป็นครอบครัววิถีพุทธที่สามารถปลูกฝังส่งต่อความเชื่อ ความศรัทธาในวิถีพุทธจากรุ่นสู่รุ่น มีกลไกขับเคลื่อนผ่านวิถีธรรมนำโดยพระสงฆ์ เป็นตัวแบบของ กัลยาณมิตร ให้ความรู้และสติปัญญา และพัฒนาต่อยอด ผ่านกลไกทางสังคม และวัฒนธรรมประเพณี เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ทำให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม

คำสำคัญ: รูปแบบการสืบสาน; วิถีศรัทธาที่มั่นคง; ชาวพุทธในสหภาพเมียนมา

Abstract

The objectives of this research article are: 1) To study and analyze the practical way of carrying on the faith in Buddhism of the Buddhists in the Union of Myanmar, 2) To analyze the factors of the faith in Buddhism of the Buddhists in the Union of Myanmar, 3) To present the pattern of the continuing way of the faith in the Buddhism of the Buddhist in the Union of Myanmar. It is a field-work qualitative research. The ways of research are documentary study, focus group and the in-depth interview. There are 6 groups of key informants totaling 30 interviewees.

From the research, it is found the followings:

Burmese people have a way of carrying on the Faith strictly. In the teaching of Buddha, to be strict in the tradition and to maintain strictly tradition and morals. Factors of cause the Faith in Buddhism of the Buddhists in Myanmar are remained firmly up to the present day is the belief according to the Dhamma “Faith” in the Religious Book of Theravada Buddhism.

The model of carrying on the way of the Faith in Buddhism of the Buddhist in Myanmar is the ultimate goal or aim to be Nirvana and continued from generation to generation or from grandparents to grandchildren to faith in the same goal. There is also a system of monks who are spiritual leaders, promote the education, the praying, to be able to remember all of the Tripitaka and when the kinsman had a way to study and remember the Tripitaka.

The innovation from this research is model of the maintain of the Faithful path of the Buddhist in Myanmar through the way of Dhamma. It is the ultimate goal of Buddhists in the Myanmar is Nirvana. Through the practice of family institutions is a Buddhist family that can cultivate and forward the Faith in the Buddhist way from generation to generation. There is a mechanism to drive through the Dharma way led by monks. Is a kind of consolation give knowledge and intelligence and develop further through social mechanisms and culture is a mental bonding causing wisdom and has a beautiful mind.

Keywords: the pattern of the continuing way; the way of stable faith; the Buddhists in the Union of Myanmar.

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันในสังคมไทย พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาน้อยมาก เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆ เข้ามามีบทบาทในวิถีการดำรงชีวิตจนทำให้ประชาชนติดอยู่ในวัตถุนิยมมากกว่าธรรมเนียม (Senia & Gulyanamith, 2013) ดังที่นักปราชญ์ได้กล่าวไว้ว่า อารยธรรมตะวันตก (Western civilization) ได้นำโลกทั้งใบไปสู่วิกฤตความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพราะใช้แนวคิดเบื้องหลังที่ไม่ถูกต้อง คือ ใช้โลภะ โทสะ โมหะ เป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนา ดังนั้น ต้องปรับแนวคิดและทิศทางใหม่ในการศึกษาและลงมือปฏิบัติ แม้เราทำเรื่องต่างๆ กัน แต่ต้องเห็นทิศทางใหญ่ว่า ทิศทางใหญ่ที่เราจะไปนั้น คือ พระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง สังคมเข้มแข็งจะเป็นปัจจัยชี้ขาด ไม่ใช่การพัฒนา พระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็อ่อนแอ ดังนั้น วิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนาในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง

“ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การเชื่อมั่นในความดี เป็นการเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญากำกับ ชักนำไปให้อยู่ มีลักษณะของความเชื่อตามความเป็นจริง โดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นไม่ให้เกิดสินหรือลงความเห็นในเรื่องใด จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ ด้วยการลงมือปฏิบัติจนเห็นผลที่ได้รับจากประสบการณ์ตรง ความเชื่อหรือศรัทธาในพระไตรปิฎกมี 4 ประการ คือ (1) กัมมสัทธา (2) วิปากสัทธา (3) กัมมัสสกตาสัทธา (4) ตถาคตโพธิสัทธา โดยสรุปแล้ว มุ่งเน้นให้เชื่อกฎแห่งธรรมชาติ กฎแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคล หรือกฎแห่งเหตุผล และการเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยในฐานะเป็นแบบอย่าง และเป็นกฎที่เราจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อความพ้นทุกข์ ความเชื่อเรื่องสิ่งสูงสุด คือหลุดพ้นจากกิเลส แตกต่างกันที่พระพุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่านิพพาน (Tejanyana, 2014) กล่าวได้ว่า ศรัทธาเป็นสะพานที่เชื่อมจิตวิญญาณชาวพุทธให้เข้าถึงสันติสุขได้ โดยมีศรัทธาเป็นตัวตั้ง จากการศึกษาของ ไกรฤกษ์ ศิลาคม ได้นำเสนอแนวทางการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาได้ในประเทศลาว (SiraKhom, 2015) พบว่ายุคที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมากที่สุดในลาวล้านช้างและภาคอีสาน ผลของความรุ่งเรืองดังกล่าวได้ส่งผลให้กษัตริย์ยุคต่อมาได้ยึดถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งและมีการสร้างวัดเพิ่มเติมในภายหลังอีกจำนวนมาก ความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาในสังคมล้านช้างได้ก่อให้เกิดประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ที่กลายเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของคนลาวและคนอีสาน ตลอดจนประเพณีเกี่ยวกับการเถรภิเสกและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และโบราณสถานสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็ยังคงดำเนินสืบเนื่องเคียงคู่กับศรัทธาของคนลาวและคนอีสานมาจนถึงปัจจุบัน

กล่าวได้ว่า การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้มีความเข้มแข็งมั่นคงโดยการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธในประเทศลาว วัฒนธรรมประเพณีเป็นอีกมิติหนึ่งที่ช่วยฟื้นฟูและเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืน และเมื่อกล่าวถึงศรัทธาชาวพุทธที่เข้มแข็งในแผ่นดินสุวรรณภูมิ ประเทศสหภาพเมียนมานับว่าเป็นประเทศที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ สืบสานคำสอนผ่านการศึกษาพระไตรปิฎก และประชาชนยัง

แสดงออกถึงความเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาถึงอะไรเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมา ยังคงมีความมั่นคงและเป็นสัญลักษณ์ของประเทศที่พระพุทธศาสนามีความเข้มแข็ง จากประวัติศาสตร์บางตอนพบว่า พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในพม่าในราว พุทธศตวรรษที่ 6 เพราะได้พบหลักฐานเป็นคำจารึกภาษาบาลี นักประวัติศาสตร์ท่านหนึ่ง ชื่อว่า ตารนาถ กล่าวว่า พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทได้เข้ามาสู่เมือง พม่า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาได้มีพระสงฆ์ฝ่ายมหายานซึ่งเป็นศิษย์ของพระวสุพันธู ได้นำเอาพระพุทธศาสนาแบบมหายานลัทธิตันตระ เข้าไปเผยแผ่ในครั้งนั้น พม่ามีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง มีชื่อเรียกชาวเมียนมาว่า “มรัมมะ” ส่วนพวกมอญ หรือ ตะเลง ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ “สะเทิม” (สุธรรมวดี) และถิ่นใกล้เคียงรวมๆ เรียกว่า รามัญประกาศ จนพระพุทธศาสนาทั้งแบบมหายานและแบบ เถรวาทเจริญรุ่งเรืองในพม่า เป็นเวลาหลายร้อยปี (Niyomtham, 2008) พระพุทธศาสนาเถรวาทกับประเทศพม่าจึงมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนาน และคณะสงฆ์พม่าก็ยังมีอิทธิพลสำหรับประชาชน ดังจะเห็นได้จากการเป็นผู้นำในการเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ คณะสงฆ์พม่ายังได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทจากทั่วโลกดังเช่นในปีพุทธศักราช 2550 ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติขึ้น (Withipedia, 2018) กล่าวได้ว่า ประเทศพม่ามีความเข้มแข็งในหลายบริบทและมีความศรัทธาที่ดั่งมั่นเป็นทุนเดิม ตั้งแต่บทบาททางครอบครัวมีการสอนให้เคารพและศรัทธาในพระพุทธศาสนามีใช้ศรัทธาในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บทบาทชุมชนมีการช่วยกันบอกบุญเรียไรในการสร้างวัดและศาสนสถานต่างๆ ด้วยกำลังของประชาชน บทบาทของประเทศ ก็มีการช่วยส่งเสริมการพัฒนาบูรณะ ศาสนสถาน และเมื่อมีปัญหาทั้งหลายเกิดขึ้นในประเทศ พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นผู้นำจะออกมาให้ความคิดความเห็นตามหลักพระพุทธศาสนาและชาวพุทธจะเชื่อมั่นในท่านเหล่านั้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาและถอดบทเรียน รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงเข้มแข็งในประเทศพม่าอันมีมาช้านานจนถึงปัจจุบัน เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความศรัทธาที่ดั่งมั่นจะช่วยแก้ไขวิกฤตความศรัทธาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา
2. เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research แบบภาคสนามโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอ รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 6 กลุ่ม โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้นำสงฆ์ จำนวน 5 รูป ผู้นำชุมชนฝ่ายอุบาสก จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนฝ่ายอุบาสิกา จำนวน 5 คน พระภิกษุสามเณร จำนวน 8 คน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน พระภิกษุสงฆ์เมียนมาที่มาศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 2 รูป รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 30 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย งานวิจัยนี้เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านด้วยกระบวนการหาค่าน้ำหนักความน่าเชื่อถือ Index of Objective Congruence (IOC) ร้อยละ 60 ขึ้นไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

5. สรุปและวิเคราะห์ผล โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความ ด้วยหลัก Content Analysis และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยคิดว่าวิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่มพบว่าชาวเมียนมา มีวิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาผ่านความเคร่งครัดในธรรมเนียมปฏิบัติ และเข้มงวดต่อการรักษาวัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีงามของชาวพุทธ พุทธศาสนิกชนชาวเมียนมาจะยึดหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในคัมภีร์พระไตรปิฎกอย่างเคร่งครัด (Ubasak, 2018) ผลจากการช่วยกันรักษาและจดจำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้วิถีชีวิตชาวพุทธในประเทศพม่า ผูกพันอย่างแน่นแฟ้น มีวัฒนธรรมชาวพุทธที่เข้มแข็ง จนทำให้ประเทศพม่าได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีพุทธศาสนิกชนเคร่งครัดในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากที่สุด แห่งหนึ่งของโลก ชาวเมียนมามีวิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาผ่านความเชื่อเรื่องเชิงสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “นัต” นัต คือวิญญาณ ของชาวเมียนมา เป็นความเชื่อพื้นเมืองที่มีมาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาในพม่า แบ่งเป็น 37 ตน กับส่วนที่เหลือทั้งหมด

(เช่น รุกขเทวดา เจ้าป่า เจ้าเขา ฯลฯ) นับส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นมนุษย์ที่มีการตายร้าย Niyomtham (2008) พบว่าภายในบ้านของชาวเมียนมาบางบ้านมีหิ้งบูชาตั้งอยู่ใกล้หิ้งพระพุทธรูป หลายบ้านปลูกศาลคล้ายศาลพระภูมิ ไว้ที่หน้าบ้าน ในขณะที่ริมทางตามต้นไม้ใหญ่ยังมีศาลนัตอยู่ทั่วไป แม้แต่ในเขตลานพระเจดีย์ยังพบว่า มีสัญลักษณ์ใน รูปนัต ปั้นเป็นองค์เทพ เทวี ผู้เฒ่า รูปยักษ์ บุคคลผู้ ปฏิบัติมายาวนาน บุคคลที่มีความสำคัญและทำคุณประโยชน์ให้แก่แผ่นดิน นัต คือโดยจัดแบ่งนัตไว้ 3 ประเภท คือ **1. วิสุทินัต** คือ ผู้บริสุทธิ์ อันหมายถึง พระพุทธรเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ **2. อุปัตตินัต** คือ เทวดาและพระพรหมที่อยู่บนสรวงสวรรค์ **3. สมมุตินัต** คือ พระราชา พระราชินี ตลอดจน จานราชบุตรราชธิดา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเทพประจำจักรวาลว่าเป็นสัญลักษณ์นัต เช่น เทพประจำดาว นพเคราะห์ สุริยเทพ จันทรเทพ อัคนีเทพ และวายุเทพ รูปเหมือนผู้เฒ่าที่ปฏิบัติมายาวนานรูปบุคคลผู้ทำ ประโยชน์ต่อแผ่นดินและศาสนาจนมีประชาชนให้ความเคารพศรัทธา เช่น แม่กระซิบ (ผู้ถวายที่ดินบริเวณ โบตาทาวนให้สร้างวัด) ดังนั้นนัตตามนัยของคำว่า “นัต” นี้ ก็คือ เหล่าเทพเทวาบนชั้นฟ้าตลอดถึงผู้ ประเสริฐและผู้ทรงอำนาจบนโลกมนุษย์ นอกจากนั้นยังมีวิถีปฏิบัติในการสืบสานศรัทธาผ่านประเพณี ได้แก่ งานฉลองสงกรานต์ งานวัดรดน้ำตักโพนี งานจุดประทีป และงานทอดกฐิน เป็นต้น งานประเพณีดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีสิบสองเดือน ที่ยังพบเห็นได้ในแทบทุกท้องถิ่น บางวันถือเป็นวันหยุดราชการอีกด้วย การสืบสานศรัทธาผ่านประเพณีวันสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเพณีสิบสองเดือน ชาวพุทธเมียนมา ถือว่าช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นเวลาเหมาะสม สำหรับการสร้างบุญกุศล จึงนิยมเข้าวัด รักษาศีล ฟังธรรม ตลอดจนประกอบกิจทางศาสนา และนิยมจัดงานบวชเณรให้บุตรชาย และจัดงานเจาะหูและบวชชีให้บุตร สาว มีการสืบสานศรัทธาผ่านงานไหว้พุทธเจดีย์ ชาวพุทธพม่ามีเจดีย์เป็นที่พึ่งทางใจ จึงมักนิยมไหว้พระ เจดีย์กันอยู่เป็นนิจ ในเมืองย่างกุ้งมีพระเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งเป็นเจดีย์ที่ชาวเมียนมาเคารพศรัทธาสูงสุด การไหว้พระเจดีย์ในช่วงงานฉลององค์พระ จึงนับเป็นโอกาสอันสำคัญที่ชาวพุทธพม่าให้ความสำคัญ (Soon, 2019)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยคิดว่าเหตุปัจจัยแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธ ในสหภาพเมียนมา จากการศึกษาเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำสงฆ์ ผู้นำชุมชนฝ่าย อุบาสก

ผู้นำชุมชนฝ่ายอุบาสิกา พระภิกษุสามเณรในสหภาพเมียนมา และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา พบว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อตามหมวดธรรมศรัทธา ในคัมภีร์ของ พระพุทธ ศาสนาเถรวาท เป็นหลักการที่ทำให้มนุษย์เข้าถึงเป้าหมายชีวิตที่แท้จริง และในฐานะเป็นปัจจัย เกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุด ที่มุ่งให้มนุษย์หลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ์ คือถึงซึ่งนิพพานและมีอิสระ โดยเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ประการ (Phra Brahmāgunabhon (P.A. Payutto), 2010) ได้แก่ 1) กัมมสัทธา ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อว่าการมียุอยู่จริง ทำดีได้ทำ ชั่วได้ชั่ว สวรรค์มี นรกมี หนทางไปสู่มรรคผลนิพพาน มีอยู่จริง ทำได้จริง 2) วิปากสัทธา เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่า ผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่าการกระทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลที่เกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจาก

กรรมชั่ว 3) กัมมัสสกตาสัทธา ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนทำสิ่งใด จะต้องรับผิชอบส่วยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา ชาวพุทธในสหภาพเมียนมา เชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ศรัทธาทั้ง 4 ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อวิถีการดำรงชีวิต ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริง เกิดสัมมาทิฐิ ขึ้นความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นความเชื่อในพระรัตนตรัย ที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุนิพพาน สร้างปัญญาให้เกิดขึ้น และเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย คือนิพพาน ในที่สุด

นอกจากนั้น ยังมีปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมประเพณี ที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่ถูกจัดระบบให้อยู่ในรูปของ “ประเพณีสิบสองเดือน” ได้กลายมาเป็นรูปแบบของวิถีชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวเหตุการณ์ในพระพุทธศาสนา หรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าเกือบทุกเดือน เช่น การสวดพระปริยัติธรรม การรดน้ำต้นไม้โพธิ์ วันธรรมจักร วันอภิธรรม เป็นต้น (PhraMaha Methas Thāmmāchari, 2019)

แผนภาพ: การทำกลุ่มสนทนา (Focus group discussion) เพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ความรู้

แผนภาพ: การทำกลุ่มสนทนา (Focus group discussion) เพื่อตรวจสอบรู้ที่ได้จากการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยคิดว่ารูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมาร์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม พบว่า รูปแบบการสืบสานศรัทธาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา ชาวเมียนมาทุกคนจะมีเป้าหมายสูงสุดหรือจุดมุ่งหมายที่สูงที่สุดคือพระนิพพาน เมื่อมีจุดมุ่งหมายที่สูงที่สุดตั้งไว้ในใจแล้วก็จะมีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น จากปู่ย่าตายายมาถึงพ่อแม่ลูกหลาน ให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และในด้านพระพุทธศาสนาก็มีความเข้มแข็งโดยเป็นระบบของหมู่สงฆ์ที่มีการนำสวดมนต์ไหว้พระให้ศีลให้พรให้ธรรมะแก่ญาติโยม พระสงฆ์จะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ไม่ว่าทั้งทางด้านการศึกษา เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งการปฏิบัติสวดมนต์ทรงจำพระไตรปิฎกทั้งหมด และเมื่อญาติโยมมีแนวทางแห่งการศึกษาเล่าเรียนและทรงจำพระไตรปิฎกก็จะเดินตามแนวพระพุทธศาสนา ไปสู่จุดมุ่งหมายและคอยทำนุบำรุงศาสนสถานต่างๆ ที่ตนเองและบรรพบุรุษเคยสร้างมาไม่ให้เศร้าหมอง และไม่ให้เกิดความสลดโศกเมื่อในฝ่ายบริษัทอันมีอุปาสกอุบาสิกา มีความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาและเชื่อมั่นก็ยอมทำนุบำรุงศาสนสถาน และมั่นคงเกี่ยวอุปการะภิกษุสามเณร ทำให้พระภิกษุ สามเณรอยู่ในพระพุทธศาสนาได้แบบไม่ขัดสน มีกำลังกายกำลังใจในการสวดมนต์ไหว้พระประพฤติปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อให้เป็นแนวทางในการนำให้ญาติโยมไปสู่มรรคผลนิพพาน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา ได้สกัดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาซึ่งสามารถสรุปวิเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพ: รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัย สะท้อนว่า เป้าหมายสูงสุดแห่งศรัทธา คือ นิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบวิถีศรัทธาของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา เพราะถ้อยคำยืนยันในสิ่งที่ดีไว้เป็นมงคลสำหรับชีวิต ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นผู้มีปกติสุข คลุ่ส่ส่ที่เกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย และยืนยันเป็นสรณะที่พึ่งที่อาศัยแล้ว จิตใจเกิดความสงบเป็นปกติในศีล ต้องการสดับฟังธรรมที่เป็นความรู้ เกิดความไม่ตระหนี่มีความคิดในการให้แก่ผู้อื่น ด้วยมีปัญญารู้แจ้งในความเป็นจริงไม่ยึดติดในสิ่งใด ๆ ปัญหาที่ไดเห็นอริยสัจแล้วจะนำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุขและมุ่งสู่เป้าหมายคือนิพพาน ผ่านวิถีการเกื้อกูลจากสถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ สามารถปลูกฝังส่งต่อความเชื่อ ความศรัทธาในวิถีพุทธจากรุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี (Lookkai, 2019) ซึ่งวิธีดังกล่าวได้ขับเคลื่อนศรัทธาผ่านวิถีธรรมนำโดยพระสงฆ์ เป็นตัวแบบของศาสนิกเป็นภักตยานมิตร ให้ความรู้และสติปัญญา (Phramaha Hansa Dhammahāso, 2019) พัฒนาต่อยอดผ่านกลไกทางสังคม และวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจแสดงออกผ่านพิธีกรรม น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ ที่ทำสืบทอดกันมาชั่วลูกชั่วหลาน โดยมีความสัมพันธ์เกื้อหนุน จากบ้านและวัดเป็นสำคัญ (Gabaee, 2018)

พุทธศาสนิกชนชาวเมียนมามีความเชื่อตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้อง และยังถือว่าเป็นหลักการที่ทำให้มนุษย์เข้าถึงเป้าหมายชีวิตที่แท้จริง ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุด ที่มุ่งให้มนุษย์หลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ์ เป็นความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจ เชื่อในพระรัตนตรัย ที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุนิพพาน สร้างปัญญาให้เกิดขึ้น และเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย คือนิพพาน ศรัทธาทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฐิขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Phra NawLeang Tejanyana (2014) พบว่า “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการเชื่อมั่นในความดี เป็นการเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญากำกับ ชักนำให้อยู่มีลักษณะของความเชื่อตามความเป็นจริง โดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่างๆ เชื่อกฎแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคล หรือกฎแห่งเหตุผล และการเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยในฐานะเป็นแบบอย่าง และเป็นกฎที่เราจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อความพ้นทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Meephon (2011) ที่พบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อซึ่งประกอบด้วยปัญญาและกลั่นกรองในการตัดสินใจ เป็นความเชื่อในพระรัตนตรัยที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุนิพพานของพระพุทธศาสนา ศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา เป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติกัมมัฏฐาน จากพลังศรัทธาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลายมาเป็นพลังแห่งวิถีปฏิบัติตามหลักศรัทธา เกิดพลวัตรสู่การสร้างบุญสถานต่างๆ โดยเฉพาะ พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ล้วนเกิดมาจาก “พลังศรัทธา” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Teerawat (2008) ที่พบว่า สิ่งที่สร้าง “พลัง” ให้แก่ชาวเมียนมา น่าจะเป็นศูนย์รวมแห่งจิตวิญญาณ เช่น พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ที่ไม่ใช่แค่ศูนย์รวมของชาวเมียนมาเท่านั้น ยังแผ่กระจายทั่วเอเชียอาคเนย์ ไม่ว่าจะมองส่วนใดของพระมหาเจดีย์หรือมุมไหนในปริณิพจน์ ก็สามารถสะท้อนได้ถึงความลุ่มลึกในศรัทธาพระพุทธศาสนา คติความเชื่อ ศิลปหัตถกรรม วรรณกรรม วัฒนธรรม เป็นสถานที่ที่ทุกคนต้องนำสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตและดีที่สุดในประเทศถวายเป็นพุทธบูชา เป็นสถานที่รวมของบุคลากรระดับปรมจารย์สะท้อนให้เห็นถึงการสังสรรค์ความสัมพันธ์ของคนทุกระดับในสังคม การจัดการในชุมชน และเศรษฐกิจที่เป็นระบบ แม้แต่คนพม่าที่อยู่ต่างเมืองหรือเมืองชายขอบ ยังต้องนำไปพัฒนาใช้กับเมืองของตน ดังเห็นว่ามี การจำลองพระเจดีย์ชเวดากอง ขึ้นทั่วไปในหัวเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ นอกจากการมีพระเจดีย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแล้ว สหภาพเมียนมา ยังมีผู้ปกครองผู้นำและรัฐบาลที่ต่างให้ความสำคัญ ในการสนับสนุนคำชูพระศาสนาให้มีความมั่นคง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Phra Suthee thammāmanuwat, (2014) ที่พบว่า พุทธศาสนาในพม่า เมืองศรัทธาที่จัดการโดยอิสระและองค์กรที่รัฐให้ความอุปถัมภ์ ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีสำนักปฏิบัติกรรมฐานที่มีความแข็งแกร่ง เช่น สำนักวิปัสสนาของอาจารย์มหาสิสยาตอ และสำนักวิปัสสนาของอาจารย์เลตติยาตอ ที่สืบทอดมาถึงรุ่นอาจารย์โกเอ็นก้า สำนักเหล่านี้ได้เป็นต้นแบบให้กับสำนักอื่นๆ อีกจำนวนมาก สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในประเทศนี้ยังคงมีความแข็งแกร่งและมีทิศทางหรือแนวโน้มที่ดี อยู่ต่อไปคือแนวปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักต่างๆ อีกทั้งมีระบบการจัดการการศึกษา ที่ยังคงเป็นเครื่องมือรองรับการสืบทอดศาสนทายาท มีกุลบุตร-ธิดาที่เข้ามา

ศึกษาเล่าเรียนพระบาลี พระไตรปิฎกอย่างต่อเนื่องและถือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง และปัจจัยสำคัญอีกอย่าง ที่ส่งผลให้เกิดการสืบสานศรัทธาที่มั่นคงของชาวพุทธในพม่า คือพระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไปสู่แนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Phuthanasiri (2016) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธา แบ่งออกเป็นสองส่วน คือความศรัทธาที่เกิด จากความศรัทธาในพระพุทธรูป รูปภาพแจก อาคารและสถานที่ และความศรัทธาในตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ค้นพบวิชาสมาธิ ผู้สอนวิชาสมาธิให้แก่เจ้าอาวาส พระสงฆ์ ที่เคร่งครัดในการรักษาศีล โดยเฉพาะเจ้าอาวาส ซึ่งปรากฏว่ามีภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ สามารถโน้มน้าวอธิบายให้ผู้ปฏิบัติธรรมเชื่อและศรัทธาในคำสอนในทางพระพุทธศาสนาได้ กล่าวได้ว่าพระสงฆ์ในสหภาพเมียนมา จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงต่อวิถีชาวบ้าน หรือคนในชุมชนนั้นๆ เนื่องด้วยพระสงฆ์ ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณที่สำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนหรือชาวบ้าน เจริญรอยไปด้วยความเจริญ มีความสุข ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระสงฆ์นั้น เป็นได้ทั้งนักปฏิบัติ นักสอน และนักพัฒนาอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ทั้งความรู้ทางคติทางธรรม และคติทางโลก จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนเชิงสัญลักษณ์ ที่เป็นปูชนียบุคคลที่ควรเคารพยิ่ง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงของชาวพุทธในสหภาพเมียนมา คือการที่พุทธศาสนิกชนชาวเมียนมามีความเชื่อตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้อง อันเป็นหลักการที่ทำให้มนุษย์เข้าถึงเป้าหมายชีวิตที่แท้จริง ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุด ที่มุ่งให้มนุษย์หลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ์ เป็นความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจ เชื่อในพระรัตนตรัย ที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุมรรค สร้างปัญญาให้เกิดขึ้น และเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย คือพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

- 1) ควรนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการศึกษา การเผยแผ่ธรรม และด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ
- 2) พัฒนาสู่หลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยโดยใช้หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้อง
- 3) พัฒนาสู่สำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักต่างๆ ในประเทศ ให้มีระบบการจัดการศึกษา ที่ยังคงเป็นเครื่องมือรองรับการสืบทอดศาสนทายาท มีกุลบุตรกุลธิดาได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนพระบาลี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาต่อยอดในเรื่องการหารูปแบบที่เหมาะสมในการสืบสานวิถีแห่งศรัทธาที่มั่นคงของชาวพุทธในประเทศไทย เพื่อให้เห็นทุนเดิม โอกาส และปัจจัยเงื่อนไขที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้หลักธรรมคำสอน ในพุทธศาสนาสามารถส่งต่อ สืบทอดไปยังเยาวชน คนรุ่นใหม่ของไทยได้ ในโอกาสต่อไป

References

- Chabunthit, G., Senia N. G. & Gulyanamith, P. (2013). Proactive Buddhism propagation Strategy. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University In the royal Palac.* (7)2, 56.
- Gabaae, M. (2018). Buddhists in Myanmar. *Interview.* November, 20.
- Lookkai, M. (2019). Mon people, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. *Interview.* February, 20.
- Meephon, A. (2011). *The study of faith as a complementary factor to reach the goals of Buddhism.* Thesis Master of Art. Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Niyomtham, W. (2008). *Learn Burmese cultural society.* Phitsanulok: Thai Family Print Factory.
- Phra NawLeang Tejanyanā, (2014). *A study comparing the principles of faith in Theravada Buddhism and Jainism.* Thesis Master of Arts. Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- PhraMaha Methas Thammāchari, (2019). Wiwekaram Temple Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. *Interview.* February, 2.
- Phramaha Hansa Dhammahāso, (2019). Buddhist scholars. *Interview.* January 20.
- Phra Phrom Khunaphon, (2010). *Dhamma Dharma revised and expanded.* Bangkok: Printing Company, Sahamit Co., Ltd.
- Phra Suthee thammāmanuwat, (2014). History, culture and social relations. *Journal of Graduate Studies, Periscope.* (10)2, 1-2.

- Phuthanasiri, T. (2016). Impression, faith and donation of the practitioners at a temple in the central region. *Burapha Political Economics Journal*. (3)2, 11.
- Soon, M. (2019). Mon people, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. *Interview*. February, 20.
- SiraKhom, K. (2015). *Study of Buddhism restoration in Laos: Study in the reign of ChaiChet thathirat Maharaj and the influence of Northeastern*. Thailand. Research report. Udon Thani Rajabhat University.
- Teerawat, N. (2008). *Looking at Burma through Shwedagon*. Bangkok: OS Printing House.
- Ubasak, M. (2018). A Burmese tour guide in Yangon. *Interview*. November 20.
- Withipedia Free encyclopedia, (2018). *Buddhism in Myanmar*. Retrieved October 20, 2018, from <https://th.wikipedia.org/wiki>.